

DYCHAWICA (78) *sb f*

Oba a jasne (w tym w pierwszym a 1 r. błędne znakowanie).

sg N dychawica (10). ◇ G dychawice (8). ◇ D dychawicy (20). ◇ A dychawicę (35). ◇ I dychawicą (1). ◇ L dychawicy (2). ◇ pl N dychawice (1). ◇ A dychawice (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

Choroba ludzi i zwierząt, objawiająca się dusznością; astma; także ogólniej: wszelkie dolegliwości związane z trudnością oddychania, kaszlem itd.; peripneumonia Mącz, Calep, Cn; asthma Mymer¹, BartBydg; dyspnoea, difficultas spirandi Murm, Cn; cynanche Calep; angustiae spiritus, angustus spiritus, anhelatio, difficultas spiritus, suspirium Cn (78) : Murm 74; Mymer¹ 98v; Asthma, dichawicza, cyasnoszcz w pyrasyach BartBydg 15; kto często grzyby albo inŹe bedłki iada/ taki w kolikę y w dichawicę wpada FalZioł I 56c; Też plaŹtr vcziniony s prochu Goriczczanego [...] przylož na pierfi thego/ dla dychawicze FalZioł I 58d; Theż dychawicę ftharym ludziem odeymuie [plaŹtr] FalZioł I 60d; też ieŹt dobre na dychawicę to lekarŹstwo/ wwarzywŹy iagody Iałowczowe/ s figami FalZioł I 68a; [czarnogłów] dychawicę płuie y cięłkoŹ pierfi oddala FalZioł I 124a; gorcŹyca z winem pitha Dychawicę leczy. FalZioł I 125b; A więczy pomaga boleŹci która bywa w nyrkach albo w krŹyżoch/ y dychawicy. FalZioł IV 55b; IeŹtli fie też pufvi [wilkoŹ] na płuca/ czyni dychawicę FalZioł V 8v; PRzygadza fie też cięłkie dychanie dzieciom/ tak iŹ iakoby miały dychawicę. FalZioł V 39v, I 6c, III 33c, IV 14a, V 25v, 81v (42); Co mowili iŹ zhardŹyła [nieborak] á on leŹeć muŹi/ Ano go Źcijátiká z dychawicą duŹi. RejWiz 93; RejFig Cc5 [2 r.]; Peripneumonia morbus cum pulmo totus adficitur, Dycháwicá, zápalenie płu. Mącz 291c; Mocz zołty [...] máiac ná dnie káwałki białe okrągłe/ á ná wirzchu iákoby tłufty/ známionuie niemoc płuca/ Dycháwicę. SienLek 26v; proch Raftu okrągłego z cukrem w Winie pić/ pomaga bárzo od dycháwicze SienLek 85v; iuchá w ktorey wrzáł Izop y polna miętká/ bądź w piwie w wodŹie/ albo w Winie/ bárzo dycháwicę odgania SienLek 85v, 83 [2 r.], 85 [2 r.], 97, S2; RejAp 132; RejZwierc 160v; [by woda] do opuchliny/ álbo dycháwicze/ przyczyny nie dáá. Oczko 10; Peripneumonia - Dichawica dla zapalenia płuca. Calep 783a, 283b.

W charakterystycznych połączaniach: dycháwicę czynić (2), mieć (2), oddalać, odejmować (2), odganiać, (u)leczyć (6), znamionować; na dycháwicę (od dychawicy) pomagać (6); w dychawicę wpadać (3).

Zestawienia: »dychawica flegmista« (1): Też naprzeciwko dychawicy flegmiŹthey proch korzenia thego z goriczką w potrawach albo w picu poŹywany ieŹt barzo wŹyteczny FalZioł I 54b.

»dychawica końska« (2): Ná Dycháwicę Końfką. [...] WeŹmi oleiu konopného/ á zmięłzay ze pŹią krwią nápoły/ námázuyŹe tym koniowi Źyły ná pierŹiach. SienLek 170, Aaaa.

Szeregi: »dychawica i cięłkoŹ pierŹi« (1): napijayŹe fie [ziela miodunczanego] ciepło dla dychawicze y dla cięłkoŹci pierŹi. FalZioł I 80b.

»dychawica i tchnienia cięłkoŹ« (1): W pierŹiach mogá doŹiáć phlegmy/ co dychawicę y tchnienia cięłkoŹ czyni Oczko 14v.

»dychawica, (i) kaszel« [szyk 6 : 2] (8): Oczet tey czebule ktory w aptekach máia na dychawicę y na kaŹel ieŹt dobry FalZioł I 133b, I 71d, 84c, 109d, II 23v, V 81v; SienLek 13, 85.

»dychawica i ochrapienie« (1): Też gdy vwarzyłz Figi z Izozopem [!] w proſthey wodzie/ á oczukrowawłzy napijay ſie iey dla dychawicze y dla ochrapienia *FalZioł* III 15a.

»dychawica a skażenie płuc« (1): oſtrzegáćſye áby Dycháwicá á fkáżenie Płuc nieprzyſzło. *SienLek* 20.

Cf **DYCHAWICZNOŚĆ**

WK, BC